„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“
За Угарску, Србију Црну Гору и друге стране иноземство.

на годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17·—	63.—	„
на чет. год	К 8·50	11·50	„

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 16. У Новом Саду, у среду 22. јануара (4. фебруара) 1914. Година XXX.

СРПСКИ ПРАДЕДА.

Велике свечаности, које су недавно биле у Петрограду приликом крштења кнеза *Всеволода*, сина кнеза Јована Константиновића и супруге му Јелене, кћери српскога краља Петра, не могу се сматрати као чисте фамилијарне свечаности, јер бацају извесну светлост политичке природе, која се тиче српскога народа на Балкану. Није забадава на ту свечаност уза српскога престолонаследника *Александра*, похитао и српски министар-председник *Никола Пашић*. Свечаност је била тим значајнија, што је моћни цар велике Русије, Никола II. био *кум* при крштењу и што је при том развијен сав сјај рускога двора, што само при ретким приликама бива. Српском престолонаследнику учињена је та почаст, да је при крштењу водио руску царицу.

Церемонија при том крштењу није се тицала само кнеза Јована Константиновића и супруге му Јелене, него и *деде*: српскога краља *Петра* и *прадеде*: црногорскога краља *Николе*. Руски цар Никола II. са руским двором хтео је да укаже почаст не само младим супрузима, него и *двојици српских краљева*, а тиме и српском народу на Балкану, који је у последња два балканска рата толике жртве принео, да би то и за већи народ било много.

Оба српска остарела краља били су сведоци неизмернога одушевљења, којим је српски народ лио своју крв, да освети Косово, да успостави стару српску државу и да обнови ону српску културу, којој је темељ ставио Св. Сава.

Кад је отоманска најезда поплавила српске земље, те од српскога народа начинила роба азијскога варварства, онај племенити сој српскога народа, који се спасао у врлети *црногорских* стена, бранио је стотинама година српску слободу, те му отоманска најезда, од које је стрепила Европа, није могла наудити. Моћно отоманско царство није могло покорити Црну Гору. Она је стајала као моћна стена слободе српске усред оне отоманске инвазије, која је као море поплавила источну Европу све до Беча. Па је Црна Гора борећи се са дин-душманином, дочекала српски устанак под Карађорђем, те је владика Раде славио великога српскога „вожда“. Владике и и кнезови Црне Горе чекали су хору, да се србијска и црногорска војска састану тамо на оној међи, коју су непријатељи Српства подигли, како не би никад било тога састанка.

На сутону свога живота, витешки краљ Црне Горе дочекао је узвишени тренутак састанка, кад су се јунаци из Србије и Црне Горе састали и грлили. Краљу Николи морао је бити ово најузвишенији тренутак. Оно, што је великом »вожду« Карађорђу и владици Петру Цетињском лебдело пред очима само као *машта*, то је краљ Никола својим очима видео у истини.

Краљ Никола у свом млађаном добу спевао је својим песничким даром и жаром ону своју песму, која се широм Српства као српска химна хорила и хори, а то је оно: „Онам', онамо за брда она...“ То је она *чежња за осветом Косова*.. Ту испуњену чежњу доживео јее краљ Никола на сутону свога живота. Доживео је оно, у што је улагао све чежње, све труде свога живота. Малу Црну Гору знао јеје подићи до онога ступња, да је могла и знала стати уз Србију, те су Црногорци на Тарабошу и Бардавњолу знали изазвати признање и одушевљење своје браће из Србије. Црна Гора је у последња два балканска рата толико жртава у крви допринела, да Србин само тронут може погледати на ту малу српску Црну Гору, где су читава братства остала пуста.

Све је ово доживео и преживео краљ Никола. Он са својом дугом владавином представља парче историје не само Црне Горе,, него и парче историје Српства на Балкану. Шта је била Црна Гораа пре владавине краља Николе, а шта је сада, то могу пресудити само они, који су после пола столећа били на јубиларној светковини године 1910. на Цетињу.

Црна Гора за време владавине садашњег краља Николе није била само „*црногорска*“, него *свесрпска*. Ту је у свом млађаном добу био и садањи краљ Србије, краљ *Петар*. Ту је задобио за своју љубу ћерку кнеза црногорскога, ону *Зорку*, која је у многим приликама знала саветом послужити и своме даровитом оцу Николи. Она је давно умрла, али иза ње остала су краљу Петру, два сина и једна *ћерка*. То је та ћерка Јелена, која је у Петрограду родила своме оцу *унука*, а своме деди *праунука*.

Кад су се на двору на Цетињу читали опширни извештаји о великим свечаностима при крштењу сина кнегиње Јелене у Петрограду, краљу Николи и краљици Милени морале су канути сузе радоснице: та то је њихова крв, то је *унуче* њихове непрежаљене Зорке, тај новорођени руски кнез, то је њихов **праунук**.

Да! Српски народ има узрока, да учествује у радости због рођења унука краља Петра, а праунука краља Николе, јер тиме се још чврште спајају везе међу два српска краља, међу две српске државе, а да та веза годи и великој Русији, доказ су баш велике свечаности при крштењу.

Краљ Никола проживео је неки део српске балканске повеснице. Дочекао је са својим Црногорцима освећено Косово; дочекао је, да се обистини његова песма: „за брда она.“ У животу човечанском ретко је, да когод постане *прадедом*. Српски народ према заслугама краља Николе за Српство радо га поздравља као *српскога прадеду*.

НОВИ САД, 21. јануара 1914.

— **Врење у Аустрији**. Ноћас смо, посредством мађарскога кореспонденцбироа, добили из Лавова у Галицији овај телеграм:

Данас је одржан партијски дан русофилских Русина, те су, тога ради, овамо дошла и четири Чеха са Вацлавом Клофачем. Украјинска (аустријанери) и пољска омладина стално је покушавала, да пред партијским домом демонструје, али је била од полиције растеривана. Увече је држан банкет у почаст Клофачу. Пред рестораном се искупише демонстранти, који осуше каменице на ресторан. Коњичка полиција растерала је демонстранте, али је више полицаја каменицама рањено.

Овоме телеграму не треба коментара.

ШТА ЈЕ СРПСКИ НАРОД СВОЈИМ РЕЗОЛУЦИЈАМА О УКИНУЋУ НАРОДНО-ЦРКВЕНЕ АВТОНОМИЈЕ ИЗРЕКАО НА НОВОСАДСКОМ МИТРОПОЛИЈСКОМ ЗБОРУ.

Прошло је већ подруг године, како је усљед укинућа народно-црквених автономних уредаба одржан у Новом Саду велики, опште народни митрополијски збор у св. Николајевској порти, на коме су оне револуције, које су од стране удружених народних странака предложене од народа једногласно прихваћене и прокламоване.

Пошто питање наше народно-црквене автономије сада опет сваким даном бива све актуелније и акутније, а будући се с друге стране опет акција удружених народних странака и резолуције великог народног митрополијског збора равно и противно истини тумаче, да би се томе на пут стало, то сматрамо за врло целисходно да поново штампамо и изнесемо пред нашу јавност те резолуције у целини, јер оне имају великог и историјског значаја за цео српски народ у овим крајевима.

Како су те резолуције постале? Ево како, чим је пукла вест о једностраном укинућу наших автономних уредаба, цео српски народ био је као громом поражен. Ни о чем другом није се ни говорило ни писало, него о страховитом удару, који је српски народ овом беспримерном неправдом претрпео. Сви српски листови били су пуни чланака и дописа, како да се тај удар санира.

Све народне странке заборавивши на своје међусобне, готово крваве распре и зеђевице, одржале су у Будимпешти заједничку конференцију, на којој је изабран извршни одбор; по два члана из самосталне, радикалне, либералне, демократске и угарско самосталне странке, који је имао задатак да учини сходне кораке, како би се поремећено законито стање у автономији успоставило.

У првој седници извршног одбора српских народних странака у Будимпешти саветовало се само о начину поступка усљед укинућа автономних уредаба и изнимног стања у автономији. Али у другој седници, одржаној у Новом Саду, усвојен је од члана извршног одбора Д-ра Стевана Малешевића поднесен нацрт резолуција за основу саветовања.

И ако је при претресу нацрта у појединостима било неког разласка, али је у главним начелима владала једнодушност међу странкама, те је са неким изменама, изоставцима, допунама и поправкама оваки текст споразумно и једнодушно установљен за митрополијски збор.

ОДЛУКЕ

удружених српских народних странака у земљама круне св. Стевана ради одбране народно-црквене автономије, примљене на општем српско-православном митрополијском збору, одржаном 2. (15.) септембра 1912. год. у Новом Саду.

Пуномоћници српске народне самосталне, радикалне, слободоумне, демократске и самосталне угарске странке састали су се дана 16. (29.) августа 1912. на заједничку конференцију у Новом Саду, на којој су од заступника странака изнесени погледи на удар, који је задесио српску народно-црквену автономију у земљама круне св. Стевана, те је једнодушно утврђено, да је укидањем уредаба, донесених од српског народног црквеног сабора и потврђених од Његова Величанства краља — српска народно-црквена автономија, основана на владарским привилегијама, касније XXVII. зак. чланком сабора од 1790.-91. год. узакоњеним, а зајамчена државним IX. зак. чланком угарског сабора од 1868. год. и законом сабора краљевина Хрватске и Славоније од 14. маја 1887. г. у своме основу повређена, те да је најсветија дужност свих српских народних странака и свих родољубивих Срба, да *сложним и једнодушним радом настоје*, **да се што пре успостави српска народно-црквена автономија** па због тога *обустављају* споменуте српске народне странке *међусобне распре* и приступају заједничком раду.

Но да би се дала прилика најширим слојевима народа, да могу своме мишљењу и расположењу према укидању автонемије израза дати, закључиле су удружене народне странке, да се у смислу уставне слободе збора и договора сазове велики митрополијски збор целог православног српског народа у митрополији карловачкој, у Новом Саду — коме се имају ове одлуке, на претрес и усвојење предложити.

I.

Како је стављање ван крепости законито донесених автономних уредаба, а према закључку министарског савета и уз према потпис кр. угарскг министра-председника у противности са IX. зак. чланком од 1868. год. угарског сабора и закона сабора краљевина Хрватске и Славоније од 14. маја 1887. г. изведено, то удружене српске народне странке и овај митрополијски збор ово укидање сматрају за дело одговорне парламентарне владе угарске, према којем акту као грађани уставне државе имају право са гледишта државо-правног и са гледишта позитивног закона своје становиште заузети.

II.

Удружене српске народне странке и митрополијски збор сматрају ово једностраним актом државне владе, противно позитивном темељном државном закону спроведено укидање народно-црквене самоуправе за *тенденцију државне владе*, да овом великом октројком омогући *још већу* **ингеренцију државне власти** у спољашњој црквеној управи српске православне митрополије, према чему се јасно истиче дужност сваког православног Србина, да се тој тежњи свима законитим средствима одупре и право самосталног уређења своје автономије у смислу горе споменутих привилегија и темељних државних закона према свима нападајима одбрани и одржи.

III.

Пошто српски патријарх *Лукијан* и *српски епископи* при овом кобном и судбоносном акту угарске владе, којим је једним ударцем народно црквена автономија покошена и цео народно-црквени живот за 45 година унатраг бачен, — **нису чинили своју српску, а делом и каноничку дужност**, те будући да су грађењем синодалног статута без претходног споразума са народом и народно-црквеним сабором овом жалосном стању много допринели, то се овако њихово држање **одлучно осуђује** и **они морално чине одговорнима за све последице** овога судбоносног чина, јер су они тим, што су извршили наредбу министра-председника, у ствари се одрекли онога права, које није њима, него целом православном српском народу дато.

IV.

Пошто темељни државни закон (IX. зак. чл. од 1868. год.) о автономијама православне српске и румунске цркве непромењен у крепости постоји, не могу се на основу тога закона у автономном делокругу донесене уредбе од државне владе без знања и суделовања народно-црквеног сабора једнострано поништити, јер су те уредбе само излив санкцијонисаног државног закона.

С тога изјављују српске народне странке и овај митрополијски збор, да према том, од државне власти најновијом октројком једнострано уведеном стању у народно-црквеној автономији — заузимају становиште **уздржавања од делотворног учествовања у наметнутим митрополијским, епископским, евентуално именованим црквено-општинским властима**, *те се очекује, да ће и српске православне црквене општине најодлучније свима законитим средствима потпомоћи одлуке митрополијскога збора и борбу српских народних удружених странака за успоставу редовног и законитог стања народно-црквене автономије. Митрополијски збор* **осуђује** *сваког, ко се прими чланства у именованим властима.*

V.

Удружене народне странке и митрополијски збор порадиће свим законитим средствима на отклањању нанесене тешке повреде *а и на томе, да се и будући српски народно-црквени сабор сазове и одржи на основу* **досадашњег** *изборног реда.*

VI.

Удружене странке и митрополијски збор одлучују, да се поводом тога догађаја обрате уставним путем препонизном представком Његову апостолском краљевском Величанству, а исто тако представкама угарском и хрватско-славонском сабору.

* * *

Оваке су одлуке донесене на том знаменитом митрополијском збору. Није дакле истина да се са тим резолуцијама нису слагале све удружене српске народне странке, а наиме самостална странка.

Приликом овог величанственог покрета народног, само се с једне стране, неким збором у Ст. Бечеју али без успеха, покушало од стране „такозване народне“ странке омести једнодушност народне одбране.

А на самом митрополијском збору, одржаном 2. (15.) септембра 1912. године, биле су заступљене све удружене народне странке и свака је имала својег говорника, који су те резолуције са разних гледишта искупљеном народу тумачили и најтоплије препоручивали. Једнодушност и јединство свију странака и целокупног народа показала се и у изборима појединих председника, где је првенство уступљено нашем уваж-ном старини дру Михајлу Политу-Десанчићу.

Те резолуције садржавају у себи језгро онога становишта које су од увек заузимале, а и сада заузимају српске народне странке на супрот становишту државне владе и српске јерархије. То је управо одбрана народних права и *српске православне народне цркве* од супремације државе и јерархије. То је одбрана онакве српске народне цркве како ју је Св. Сава основао, каква је од увек била и како ју је схватио српски народ од памтивека у свима крајевима, где год се налазио, не само као верску, него и као народну установу, због чега је автономија и названа народно-црквеном автономијом.

Колико је иначе српски народ несложан, ипак се увек знао *удружити, кад му је каква опасност запретила*. Кад му се 1897. на Петровданском сабору хтео октројисати дневни ред, цео народ сложио се у једно клупчо да обрани своја права.

Ма ко шта говорио, мислио и писао, те *резолуције су излив српске народне душе* — оне душе, која се увек и вазда при свакој опасности за верски и народни опстанак *у својој чистоти и поносној народној свести манифестирала*.

Српски је народ са пуно достојанства и народне свести с тим резолуцијама заузео становиште против незаконитости и неправде које су му укинућем автономије нанесене.

Сходно тим одлукама закључио је извршни одбор народних странака и по овлаштењу митрополијског збора, да у свима српским већим местима угарске државе одржи сличне народне зборове, како би на њима народ заузео положај против незаконитог стања у автономији. Али већ први такови збор заказан у Панчеву, баш на сам дан, кад се имао одржати — забрањен је по наредби од горе.

Па, пошто је услед надошлог балканског рата завладало узрујано стање у крајевима монархије, то се за све то време није могло од стране извршног одбора ништа учинити. Ми ћемо у идућем броју „Браника“ о садањем стању тога поважног питања још коју више проговорити.

БУДУЋНОСТ ХРВАТСТВА.

Југословенско је питање у бујном развитку, а теорија тога питања све је јаснија и све одређенија. Томе је разбистравању много допринела и напредна хрватска интелигенција, која је у југославенско питање унела доста одређености. Међу напредним Хрватима се у томе много истакао и књижевник и новинар Милан *Марјановић*, који је неко време и у Србији живео (за време ратне кризе писао је интересантне извештаје за „Србобран“), а саде се вратио у Хрватску. Ових је дана држао на Ријеци а у Хрватској Читаоници значајно предавање о будућности хрватства, о чему „Нови Ријечки Лист“ доноси ово саопштење:

Господин Марјановић је након кратког увода прешао на предмет предавања. Најприје се је осврнуо на нашу борбу за пробуђење народне свијести првих десет леђа т. ј. на романтично наше доба. То је било народно буђење на основици прошлости хисторије што су нам наши дједови истражили, намрели. Будило се је народ у име његове крви, прошлости, хисторије и у име онога, што он јест — Хрват. Након тога дошло је ново доба, доба дневног рада, т. з. доба ситног рада, што је опет било врло потребно, да попуни многе празнине. Наступиле су паче и такве прилике осамдесетих година, које су биле безнадне, рађале су мањим успјесима; некоји су додуше вршили своје народне дужности из осјећаја поштења, други нису ни зашто марили, до ли за своје властите интересе, док трећи су кукали и јадиковали, па су у том изгубили сваку вољу и љубав и изгубили су свој национализам. У Европи је настала нова ситуација, ново вријење и у нас се осјећало неке пориве на нешто већега и достојније, да и ми остваримо идеале нашег народног живата, али је напокон изгледало да ми имамо водити велику борбу поред нас малих. Предавач изразује своје увјерење, да нема разлога песимизму у схваћању развијања хрватства у будућности, већ да је оправдан оптимизам на бољи изглед и да не може бити двојбе у будућности у ексистенцију нашега народа. Ми прије нисмо видили поља наше народне експанзије, нисмо имали осигураног залеђа. Србин и Хрват био је заваћен. Поврх тога Срби изван монархије били су слаби, потиснути, без одушка, без изгледа на своје развијање, на пут на море, па нису ни нама могли дати залеђа.

Ну балкански недавни ратови и то су питање потпуно решили, тако те је настао нови стадиј за развијање на оној страни наше домовине, у оном дијелу нашега народа, да се оно изгуби, што се је постигло, а то значи, да је у једној половици нашег народа осигураност готова. Кад говоримо о једном дијелу народа и о другом дијелу, не кажем тиме, да се ми имамо одрећи хрватског имена или обратно, већ дапаче морамо истицати то име, јер смо ми један народ, у ту истину вјерујем и тако признајем наше народно јединство. Мора нас водити једна народна идеја, једна мисао водиља, морамо вјеровати у нашу духовну заједницу, па као што се појединац, који је члан веће, јаче обитељи, и осјећа јачим, и ми морамо жудити, да будемо синови ширег и што већег, јачег народа, да се можемо осјећати јачима, сигурнијима, не смијемо кривим назирањем или политиком смањити, већ јединством, вјером у духовну заједницу ширити се, постајати јачима. Разлике између српства и хрватства су незнатне, уз вјерске, нешто хисторијске али нас је и једне и друге била крута невоља, из истицања тих разлика развила су се и друга наша својства, која спојена могу правити чудеса. Главно је начело нашег народног јединства, да сваки онај, називао се он овако или онако, једно осјећа, као и онај други, да узима у своју душу све оно, што се збива и код једног дијела и код другог дијела нашега народа, да се окористи тисућљетним искуством, да по-

---

ЛИСТАК.

НАШ НАЈВЕЋИ ЈУНАК.

Говорио о св. Сави 1914. на беседи Српског црквеног певачког друштва у Тамишком Ковину др. Милан Божески.

(Свршетак.)

Та чврста организација, коју је Св. Сава задахнуо чистим народним духом, показала је у току времена толику животну снагу, да је *преживела пропаст српске политичке организације* на Косову, и васкрсла у обновљеној пећској патријаршији 1557. године.

Наши историјски споменици из тога доба су доста сиромашни и непотпуни, а било би од највишега интереса, када би наши историци још боље расветлили онај моћан морални и политички уплив, кога је наша црквена организација пећске патријаршије, у доба највеће потчињености, вршила на народ.

Врло карактеристично је, као доказ до ког степена је у нас Срба у оно доба била развијена народна свест, та чињеница, да је пећска патријаршија обновљена упливом једнога Србина потурице. То је доказ, да је у оснивача, великог везира Мехмеда Соколовића, национална свест продрла до у најинтимније структуре његова бића.

Но не само то. Организација пећске патријаршије је доказ, да је Мехмед Соколовић био један од највећих политичара, које наша историја у опште познаје.

Својом територијом такмачила се пећска патријаршија са огромном државом цара Душана. Само што је пећска патријаршија, са српског гледишта, била много сретније конструисана, него држава цара Душана. Док је у овој последњој било и покрајина, у којима није живио српски народ, као Тесалија, Етолија, Акарнанија и т. д., дотле је пећска патријаршија била *једна етничка целина*, обухватајући све оне покрајине простране турске царевине, у којима је српски народ живео, а које у своје време нису припадале држави цара Душана. Тако: Босна, Срем, Славонија, Барања, Бачка, Банат итд. Пећска патријаршија простирала се, по томе, од обала Вардара на југу, па све до изнад Будима на северу, обухватајући све оне области турске царевине, у којима је српски народ живео.

Чињеница, да је велики везир Мехмед Соколовић за првог пећског патријарха поставио свога брата Макарија, доказ је такође великог државничког разбора у тога политичара. Без сумње је учинио то у намери, како би преко свога брата могао вршити непосредан уплив на рад патријаршије. У коме правцу је пак вршен тај уплив, показује црквена политика пећских патријараха.

Рачунајући, врло умесно, са верском толеранцијом Турака, која је била много већа, но у неких хришћанских цркава, пећски патријарси и њихови епископи, не само да су се много слободније кретали у чисто верозаконским стварима, него су полако и временом прихватили судску власт и у чисто грађанским стварима, те тако задобили огромно поље делатности и уплива на развитак целокупног народног живота. Повољни резултати по политику нису изостали. Политика пећских патријараха не само да је очувала наш национални посед, у толиком обиму, како га не може показати ни једна политичка и државна организација до онда, него је временом преуготовила и створила *револуцију српскога духа*, у толикој мери, да се у народу озбиљно почело мислити и радити на ослобођењу од Турака.

Но то у први мах није ишло лако. Турци су онда били још у напону своје снаге, која је допирала чак до зидина Беча. Прве српске револуције, које су се на периферијама турске царевине јављале, угушене су у крви.

Али то није мењало ток ствари. Српске револуције би се могле сравнити са вулканским ерупцијама. Оне су се јављале и престајале, али она огромна, елементарна снага, која је из најинтимније унутрашњости избијала тим ерупцијама на површину, она је остала недирнута, да првом згодном приликом опет избије.

У почетку су Срби, у својим борбама за ослобођење, као и сви слаби и нејаки, рачунали на туђу помоћ. Оновремене велесиле: млетачка република, Шпанија, папска курија, Аустрија, које су имале својих

станемо једно, једна садржина, по томе и једна вјерност, а не само једно име. У оном дијелу нашега народа била је борба друкчија, него ли у овом дијелу, тамо смо се имали борити тјелесно, водити јуначку борбу проти Турчину, док с ову страну смо се борили с културним непријатељима. Па ако сумирамо ова једна и друга искуства, онда тек видимо народ, који има развијено и тјелесно и душевно искуство за вођење борбе и за даље развијање и напредовање. Па и практични разлози доводе нас до тога. Красан је примјер био за балканских ратова, гдје смо се ми веселили и гдје смо ми смастрали побједе на бојном пољу нашим побједама, пак куд лепше него када ми велимо наше Скопље, наш Битољ, а они наша Опатија, наш Трст; а уз овако развијено и исправно схваћање нар. јединства можемо мирне савјести гледати у будућности, јер ће овај народ показати своје способности, када надође вријеме. Интереси и политика раздвајања убитачни су. Ми морамо водити једну народну борбу, а особито су они на периферији за то звани, који се боре против Немаца, Талијана и Мађара. Отуд мора долазити потицај и снага за опћу борбу. Наша је пак дужност да водимо хрватску народну политику и по садржају и по опсегу једнаку оној српског дијела нашег народа. Не смијемо никад звати туђина у борби у помоћ. Ексклузивизам и с једне и с друге стране није био јако погубан, јер док су Срби негирали Хрвате, потоњи су говорили, да они живу до Солуна и обратно, радило се дакле само о име, а садржина је остајала иста. Па и нема разлога да се буди на слогу, јер између једним нема слоге, него само јединство. На то се предавач бави првим балканским ратом, говори о одушевљењу за балкански савез, у остварљивост којега није нитко вјеровао; прелази на источно питање, на апетит велесила; спомиње други балкански рат, братоубилачки рат, који је расположење нешто пореметио. У горњим крајевима Хрватске говорило се је о преузетности и експанзивности српства, дочим је бивало у Далмацији обратно, тамо се је дапаче јединство истицало тиме, да се је овај дио нашег народа демонстративно назвао српским именом, а то није никако било оправдано, ни упутно, ни једно, ни друго; јер није могуће да онај дио нашега народа од 5 милијуна душа прогута овај дио од 4 мил. културног свијета. Сада већ је добро познато, колико је народа пробуђено и одгојено под српским а колико под хрватским утјецајем, па се већ не може ријешавати напосе ни српско ни само хрватско питање, већ се оно може ријешавати једино скупно, као југословенско питање. Схваћање нар. јединства је настало у Далмацији и код једног дијела омладине у исповиједању, да је свеједно гледе истицања или неистицања хрватског имена, дапаче наумице и испуштавало се је хрватско име за вољу јединства. То све нема смисла, јер не нема говора о каквом попуштању или концедирању у том погледу. Дапаче од користи је по нашу опћу судбину, да још јаче истичемо наше хрватство с разлога и због оне лијепе слике наше будућности. Ми не смијемо више водити ни романтичну ни реалну борбу, него скупну с вјерором у будућност свеукупног нашег народа. Срби су имали у својој народној борорби једну мисао водиљу, завјетну мисао: : осветити Косово, док ми смо били увијек у дефензивном положају, непрестано смо се борили и получивали мање успјехе. е. Сада нас мора вјера у будућност спојити. Н Наша борба мора бити идентична оној српској и по садржају и по опсегу, морамо нанаглашавати нацијонализам, е да дођемо у један круг. И Словенци, и Хрвати и С Срби морамо за ту мисао живити и радидити с пуном вољом, вјером и одушевљењем; то морамо народу тумачити, сугерерирати и доказивати, да у њем ојачавамо о вјеру и побудимо наду у будућност. И И нека би ова клица под свјетлом једног су сунца развила се у једно јако стабло.«

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

— **Општински избори у у Србији.** Синоћ нам телеграфишу из из Београда: Општински избори, који и су обављени у недељу, испали су у у целој земљи у корист владине стртранке.

Ово је добар знак за пололитичку ситуацију у Србији: стање је тамо стабилно, те унутрашња и политика не ће изазивати никакве тртзавице. Спољашња политика Србије е тиме је добила још јачу унутрашњу основу.

ВЕСТИ ИЗ МЕСТА И ИЗ НААРОДА.

Нови Сад, 21. јануара 1914.

— **Нов број „Српског Света“** “ Данас се штампа 16-ти број „Српског Света“, и лист ће се сутра продавати у ссвима главнијим трафикама у месту. У броју излази слика славног команданта моравске дивизије Милована Ђ. Недића. Један се број „Српског Света“ шиље на захтев бесплатно на углед. Адреса: „Српски Свет“, Нови Сад (Ujvidék).

— **Кројачка забава.** Српско удружење новосадских кројачких радника и и радница приређује у суботу 7. фебруара 1914. год. (п. р.) у великој сали хотела „Јелисавета“ са далетанском представом скопчани велики месојешки бал. Приказаће се „Колера“, шаљива игра у 1 чину. Написао: П. *Ташић*. За тим: „Први мммуж“ весела игра у 1 чину. (На мађарском језику.) Чист приход намењен је *беспосленичком фонду*. Добровољни прилози примају се са захвалношћу и објавиће се путем новина.

— **Сентомашани за г-ђу Милку Марковићку.** Г-ђа Милка *Марковићка* играла је у Сентомашу седам пута и то као *Магда* (»Завичај«), *Вилма* („Курјак“), *Дорја* („Љубав“), *Сидонија* („Нервозне жене“), *Фимета* („Максим Црнојевић“), *Олга* („Голгота“), *Олга Петровна* („О туђем хлебу“) и као *Хасан-агиница*. Из Сентомаша нас извештавају, да је тамошња публика радосна била, кад год је на листи прочитала и име омиљене уметнице, чијом је игром била очаравана, па и до суза („Голгота“) ганута. Сентомашани своју г-ђу Милку нису заборавили, ни за време њезиног јубилеума: скупили су јој новчани дар, који су јој — да јој радост буде већа — предали сада у Сентомашу. Колико ова пажња Сентомашана може бити мила уметници, она је сама по себи симпатична. Бадава, Сентомашани су били и биће дивна позоришна публика. Таких треба српско народно позориште!

— **Духовни концерат ср.-карловачке гимназије.** Српска велика гимназија у *Сремским Карловцима* приређује *духовни концерат* на *Сретење* 2. (15.) фебруара 1914. у корист ученика српске велике гимназије карловачке. Почетак у 5 сати после подне. Концерат је у свечаној дворани гимназијској. Улазне цене: Место у кругу 5 К, I. ред место по 4 К, II. и III. ред место по 3 К. остали редови место по 2 К, стајање 1 К. Седишта су обележена бројевима и продаваће се по особи на карте улазнице, које се добивају у књижари Св. Ф. *Огњановића*, почевши од 10. фебр. по н. к. у 8 сати ујутру. Добровољни прилози примају се са захвалношћу и шаљу се на адресу професора г. Глигорија *Лазића*. Распоред: 1. П. И. Чајковски: „Молитва Господња“. 2. Дм. Бортњански: Концерат Бр. XXX. Услиши, Боже, спас мој. 3. И. Крстић: Хвалите Господа гл. 8. 4. Народна песма „Бог ником дужан не остаје«, декламује Ђ. *Јовикарић*, уч. II. разр. 5 П. И. Чајковски: Херувимскаја пјесн. 6. Ст. Ст. Мокрањац: Тебе Бога Хвалим. 7. П. И. Чајковски: Символ вјере.

— **Припреме за I. певачку славу Срба певача.** Приређивачки одбор развио је опсежну делатност, да нам певачка слава уроди што лепшим успехом. Издат је и разаслат је свима срп. певачким друштвима проглас који гласи овако:

Браћо Срби певачи!

Савез Српских Певачких Друштава маја г. 1914. на Духове приређује у Сомбору I. певачку славу Срба певача.

Што смо до сада пропустили, време је да надокнадимо, време је да створимо чврсту организацију Срба певача, те да се тако удружени посветимо са већом спремом и већом снагом неговању миле нам српске песме.

И ми Срби певачи не треба више да останемо разбијена војска, него ако хоћемо да нас убрајају међу озбиљне културне раднике народа српског, треба да се збијемо у једно братско и моћно коло и да развијемо смишљени и систематски заједнички рад око неговања српске песме.

Тој сврси хоће да служи и I. певачка слава Срба певача, на коју овим срдачно позивамо све српске певачке дружине. Редовне чланове Савеза Српских Певачких Друштава, који су већ и савезним правилима обвезни да учествују у певачкој слави, молимо да испуне ову чланску дужност своју те да дођу у пуном броју корпоративно на славу. Али срдачно позивамо и молимо и све остале срп. певачке дружине из свих српских крајева, да нам дођу на I. певачку славу Срба певача, апелујући на њихово родољубље и љубав према српској песми. Искупимо се браћо Срби певачи на овој слави сви, из свих крајева и докажимо свету, да смо бар у песми један народ, једно срце и једна душа! Запевајмо слошки српску песму громким гласом сви ми свесни Срби певачи „од Солуна до Будима, где год српског тића има“!

I. Молимо свако српско певачко друштво, да најкашње **до 1. фебруара г. 1914.** (по старом календару) јави, хоће ли доћи на славу, и ако ће доћи, да нам пошаље списак својих чланова који долазе, и означи којом пругом и којим путем долази, да би се могло постарати за стан и попуст на жељезници и лађи.

II. На слави ће се у заједничким зборовима певати: и то у мушком збору: Маринковићева „Хеј Трубачу“, у мешовитом збору пак Топаловићева „За барјик“. Свако певачко друштво нека тачно иаучи ове песме. Ово певање у заједничким зборовима је обвезано за свако певачко друштво. Молимо наше певачке дружине, да са својим најбољим певачима увежбају Маринковићев „Јуначки поклич“, који ће се тако у узоритом великом збору заједнички отпевати.

Партитуре ће Савез послати сваком пријављеном друштву.

III. У смислу наших правила у утакмици могу учествовати само певачка друштва, која су чланови Савеза, шта више, за ове је то учествовање обвезно, но може се у изванредном случају извинити. Сваки наш члан дакле нека **према својој жељи** изабере слободно песму, коју ће у утакмици певати. По тој песми ће певачка друштва бити у три разреда подељена. Први разред, која изберу лаку песму, други разред која изабер средњу тешку, и трећи разред која изаберу тешку песму. Певачка друштва која нису чланови Савеза, певаће ван утакмице као гости. Како чланови тако и нечланови Савеза **могу певати само оригиналну српску песму и композицију.**

разних интереса на Балкану, потстицале су непрестано Србе на узбуну, обећавајући им своју помоћ. Но та је помоћ, као и свака туђа помоћ, била и варљива и скупа.

На крају XVI. века је на послетку патријарх Пајсије дошао до уверења, да ће се народ моћи ослободити Турака само својом сопственом снагом. Оновремене велесиле у највише случајева ишле су за тим, да српском помоћи остварују своје намере на Балкану. Интереси српског народа били су им обично споредна ствар, те су по свршеној борби препуштали српски народ турској освети, без икакве заштите.

Но иако су поједине револуције угушиване, ипак је она латентна унутарња снага у души народној радила и даље. Шта више, интересантна је појава у познијих српских устанака, да је та унутарња снага увек потцењивана, и да се она на делу показивала много већом, него што је у почетку цењена била.

Фебруара месеца 1804 проглашују српски устаници у Орашцу Карађорђа за „вожда“ и дижу буну на дахије. Никоме, ни Карађорђу ни устаницима не пада на памет, да се бупе против суверености султанове у Цариграду. У току устанка Срби не само што се ослободише дахија, него и сами, изненађени и охрабрени својом отпорном снагом, помишљају на коначно ослобођење од Турака. Европска дипломација им се клања, признаје их за силу и води са њима међународне преговоре.

Кнез Милош Обреновић 1815. диже на ново Србе на оружје, па и он, потцењујући народну снагу, изјављује, да се ни он не диже против суверености султанове, него само против управника београдског пашалука Сулејман-паше. У току рата се и опет она унутарња снага народна показује много већом, но што се мислило. Милош у брзо очисти земљу од Турака, те тако *духовно* ослобођење Срба, које је пре две стотине година извела пећска патријаршија, крунише *материјалним* ослобођењем

Па и последњи балкански рат покрећу краљевине Србија и Црна Гора у скромној намери, да олакшају положај једнокрвне браће у Турској, никако пак против суверености султанове и земљишне целокупности турске царевине. Али унутарња снага у народу одводи Србе много даље, одводи их победама на Куманову, Прилипу, Битољу, Брегалници и Скадру.

Срби су у нечувеном победничком походу за 30 дана оборили једну моћну, стародревну царевину, од чије је силе дрхтала цела Европа.

И та иста Европа се у чуду пита: шта је одржало тај народ за 523 године и дало му толику снагу?

Побеђени Турци као прави оријенталци, окрећу се скрштеним рукама на прсима, према истоку, својој Меки и Медини и са резигнацијом веле: кизмет.

Но, ми модерни, образовани људи, не признајемо фатализам у историји. Ми знамо, да је свака историјска појава само коначна кристализација једног безброја енергија. Ми знамо, да из сутицаја тих безбројних енергија произлази она неодољива снага, којој се појединац одупрети не може, па ма како силан и моћан био. Ми знамо, да су све историјске личности, и патријарх Макарије, и Карађорђе, и Милош Обреновић и краљ Петар, и краљ Никола, само *спољашња етикета* оне неодољиве снаге, која лежи у бићу целокупног српског народа.

Па знамо и то, да је једна од најмоћнијих у томе безброју енергија, била она религиозно-нацијонална свест, коју је у душу народну улила наша православна црква. Она примерна црквена организација, коју је створио наш данашњи слављеник, наш највећи јунак, наш Св. Сава.

Можда ништа не обележава верније наш народни карактер и наш културни свид, него прослава Св. Саве. Наша историја је пуна светлих примера личног јунаштва, каквим би се поносио сваки народ. *Па ипак се у нас не слави тако ни један јунак, као што се слави скромни и мирни апостол просвете и културнога рада, наш Св. Сава.*

И данас, када је Србин по светлим резултатима тек упознао сву величину свога Св. Саве, данас ће му пуним срцем и усрдније но икада до сада моћи запевати:

»Ускликнимо с љубављу, светитељу Сави...«

IV. На подијум ће бити припуштен само онај певач и певачица, који носи савезну значку. Ову дакле сваки певач и певачица мора набавити о свом трошку. На жељезници и лађи имаће певачи попуста, а исто тако ће се и доручак, ручак и вечера по веома умереној цени рачунати певачима и певачицама у нарочито означеним локалима. Стан и послугу добијају певачи и певачице бесплатно, а исто тако је бесплатан улаз за певаче и певачице на свима концертима и осталим забавама.

V. Да би свечана поворка срп. певачких друштава што импозантнија била, молимо да сва певачка друштва дођу по могућству под својом заставом. Молимо даље она певачка друштва, која желе први, други или трећи дан да поје у цркви, да нам то јаве. Тачан распоред славе добиће свако пријављено друштво благовремено.

Браћо певачи!

Још једном Вас срдачно позивамо и братски топло молимо, да се позиву нашем одазовете, општој српској песми у напредак.

Очекујући Ваш одговор остајемо

У *Сомбору* (Zombor, Bácska) јануара године 1914.

Са српским поздравом

Управа Савеза Срп. Певач. Друштава.

Ми топло препоручујемо пажњи свих срп. певачких друштава проглас Савеза за I. певачку славу Срба певача. Наша срп. певачка друштва треба да су свесна о томе да једино од њих и њиховог прегалаштва зависи хоћемо ли моћи једном и на овом пољу народна нам живота доћи до смишљена, организована, систематска рада, дакле до рада озбиљне вредности, или ћемо и на даље остати код оне растројености и оног пуког дилетантизма веома проблематичке вредности која данас влада још код велике већине наших певачких друштва. — Нико нама туђ помоћи неће, никад наша певачка друштва неће добити већа полета, нити постићи боља и сјајнија успеха у раду свом ако буду само скрштених руку, немоћно чекали неког месију с неба, него ће коракнути у напред и заузети у културном животу народа српског оно видно место које им припада по племенитости њихове истакнуте циљи само онда, ако се свом енергијом лате посла, рада и то смишљена и систематска рада. Ова I. певачка слава ће да буде мерило, које ће нам показати да ли су наша српска певачка друштва дозрела за такав рад. Ова слава ће онда тек одговорити циљи својој и онда тек уродити правим успехом, ако се на њој искупе наша српска певачка друштва из свих српских крајева дакле из Србије, Црне Горе, Далмације, Босне, Херцеговине, Хрватске, Славоније, Угарске и Аустрије. Онда ће она тек да буде снажна манифестација српског културног јединства и онда ће се тек моћи да прикаже српска песма у таковом збору, какав јој приличи. Зато немамо довољно речи, да препоручимо свима нашим певачким друштвима проглас Савеза за I. певачку славу Срба певача. Молимо их и овде овим путем, да се сви из свих српских крајева на време одазову позиву Савеза, те да скупа сви одамо хвалу и славу српској песми, која нас је — крај свих зала — одржала.

НОВИЈЕ.

Париз, 20. јануара. Умро је адмирал Жермин.

Кијев, 20. јануара. Посланик у думи *Шулхум* осуђен је на три месеца затвора због чланка, који је за време Бајлисова процеса, написао против државног тужиоца.

Мадрид, 20. јануара. Бегунци из Португалске саопштавају, да је у Лисабону откривен план за монархистички преврат.

ТЕЛЕГРАМИ

УРЕДНИШТВУ „БРАНИКА“.

Пашићев повратак.

Београд, 21. јануара. Министар-председник Пашић враћа се овамо концем ове недеље.

Из обавештених се кругова чује, да ће Пашић, пошто поднесе реферат о петроградским преговорима, отићи у Букурешт, да се упозна са новом владом, коју ће такође обавестити о преговорима у Петрограду.

Веницелос у Петрограду.

Петроград, 21. јануара. Грчки министар-председник Веницелос стигао је овамо.

Петроград, 21. јануара. Веницелос је одржао конференцију са министром иностраних дела Сазоновом.

Грчки наследник у Букурешту.

Берлин, 21. јануара. Грчки наследник престола отпутовао је у Букурешт, да румунскоме краљу и наследнику преда медаљу, коју је издао грчки краљ поводом балканског рата.

Преговори са Румунима.

Будимпешта, 21. јануара. Румунски одбор тројице референсао је сабору десеторице о измени мисли са грофом Тисом. Народни комитет састаће се од недеље ради преговора и доношења закључка.

Пашић код цара.

Царскоје Село, 21. јануара. Цар је примио српског министра-председника Пашића.

Турско-грчки односи.

Цариград. 21. јануара. Султан је примио грчког посланика Панаса, који му је предао своје акредитиве. Том су приликом измењена уверавања о тежњи за утврђењем добрих међусобних односа.

Атина, 21. јануара. Краљ је примио новог турског посланика Галиба у аудијенцију, на којој су истакнуте тежње за добрим међусобним односима.

Хрватска делегација у Будимпешти.

Будимпешта, 21. јануара. Јуче су овамо стигли хрватски делегати, где су одржали седницу ради састава декларација, која ће се у сабору прочитати. Делегати су одлучили, да у сабору не говоре хрватски, како не би никога изазивали, те да са сваким живе у миру; они траже испуњење својих оправданих жеља. (Телеграм мађарског кореспонденцбироа.)

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

Јавна захвала.

Добротворна Задруга Срикиња у Меленцима изриче овим путем најтоплију захвалност српској црквеној певачкој дружини „Коло“, тамбурашком збору меленачке трговачке омладине и дилетантима на пријатељском суделовању приликом забаве, која се одржала на Нову Годину. Уједно се захваљује и свима онима, који су још и са својим добровољним прилозима потпомогли да је материјални успех бољи био. Имена приложника: По 10 Кр. Павле пл Бабић; по 5 Кр, Паја Таназевић, Душан Теодоровић, Светозар Николић, Миша Станковић, Љубомир Петровић, Марко Коларов; по 4 Кр. Сима Попов; по 3 Кр. Милан Маркуш, Илија Вајс, Никола Николић-Бата; по 2 Кр. Милољуб Маркуш, Јова Ракић, Бранко Радуловић, Душан Пајић, Јосиф Дубовец, Макса Циглер, Пишта Кофлер; по 1·20 Кр. Анка Петровић; по 1 Кр. Лаза Јевремов, Ђ. Радак, Бошко Јанковић, Пењиврагов, Вецл, Ђока Спајић, Срећа Секулић, Евгеније Марер, Миливој Берар, Дина Тошков, Н. Н.; по 80 пот., Деспот Радишић, Миша Протић, Јован Калапиш, Жива Миливојев; по 40 пот., Мила Жупунски, Паја Миливојев, Миливој Јевремов; по 20 пот., Богољуб Нешић, Н. Маринков, Н. Поповић, Ђока Тошков. — Свега 83 Кр. 20 пот.

Захвалност

на дару намењеном мојој 25-годишњици а који ми је сад предат од личних Сентомашана, добротом пречасног г. Лазе Вучковог, г. Ђоке Радуловића и г. Тошице Хаџића, председника месног позоришног одбора.

Ја молим поштовану сентомашку публику, да на том сећању и пажњи приме моју искрену захвалност.

1—1 52 **Милка Марковићка.**

Онај који је нашао скупоцену табакеру, моли се да је врати у администрацију „Браника“ где ће добити пристојну награду. Табакера је од масивне туле, а на заклопцу има четири листа златне детелине, а четири сребрне, у средини монограм S. T., изнутра на заклопцу; Sušak, Rijeka.
51 1—2

Шпецерајска и гвожђарска трговина
С. Крстоношића
У МИТРОВИЦИ
потребује два млађа солидна **ГВОЖЂАРСКА ПОМОЋНИКА**, ступити по погодби.
48 1—3

Стечај.

Меленачка српска православна црквена општина као поседник купатила „РУСАНДЕ“

потребује музику за купалишну сезону, која траје од 1. (14.) маја до 1. (14.) септембра 1914. год.

Компетенти се имају молбом обратити на председништво српске православне црквене општине, где сви услови стоје на углед.

Рок стечају је 4 недеље дана.

Лазар Јевремов, деловођа. 47 1-2 Милан Гранић, председник.

КОРЗО БИОСКОП

Понедељак и уторак 2. и 3. фебруара п. р.

ПРОГРАМ:

1. Увод
2. Река Гранд Морин, природно
3. Наши врапци, научно
4. Јовино имање, комично
5. Ваљан детектив, амер. хумореска
6. Мориц и весела удовица, шала
7. **Верна љубав**, драма у 3 д.

Радним даном после подне места су — осим ложа — у пола цене.

КОРЗО БИОСКОП

СВОЈ СВОМЕ! СВОЈ СВОМЕ!

Јаковљевић и Друг

УМЕТНИЧКИ-ДЕКОРАТИВНИ БОЈАДИСАРИ

Вел. Кикинда.

Израђујемо и бојадишемо свете цркве, дворнице и све остале просторије, у свима могућим израдама, као и византијско-српски стил. Даље бојадишемо и мармо-рирамо и масним бојама. — Многе захвалнице од црквених општина стоје нам на расположењу. — Препоручујемо се српским црквеним општинама као и осталој српској публици. — Нацрте и предрачуну на захтев бесплатно! 527 9-26

ОГЛАШУЈТЕ У „БРАНИКУ“.

ДУКАТИ

мали и велики (сеферини)

од године

1914.

МОГУ СЕ ДОБИТИ ПО ВРЛО ПОВОЉНОЈ ЦЕНИ У

МЕЊАЧНИЦА ЦЕНТРАЛНОГ КРЕДИТНОГ ЗАВОДА ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У НОВОМ САДУ

и у филијали Централног Кредитног Завода д. д. у Сенти

Власник и издавалац: Деоничарско друштво Браник.

Електрична Штампарија д. д. Браника у Н. Саду.